

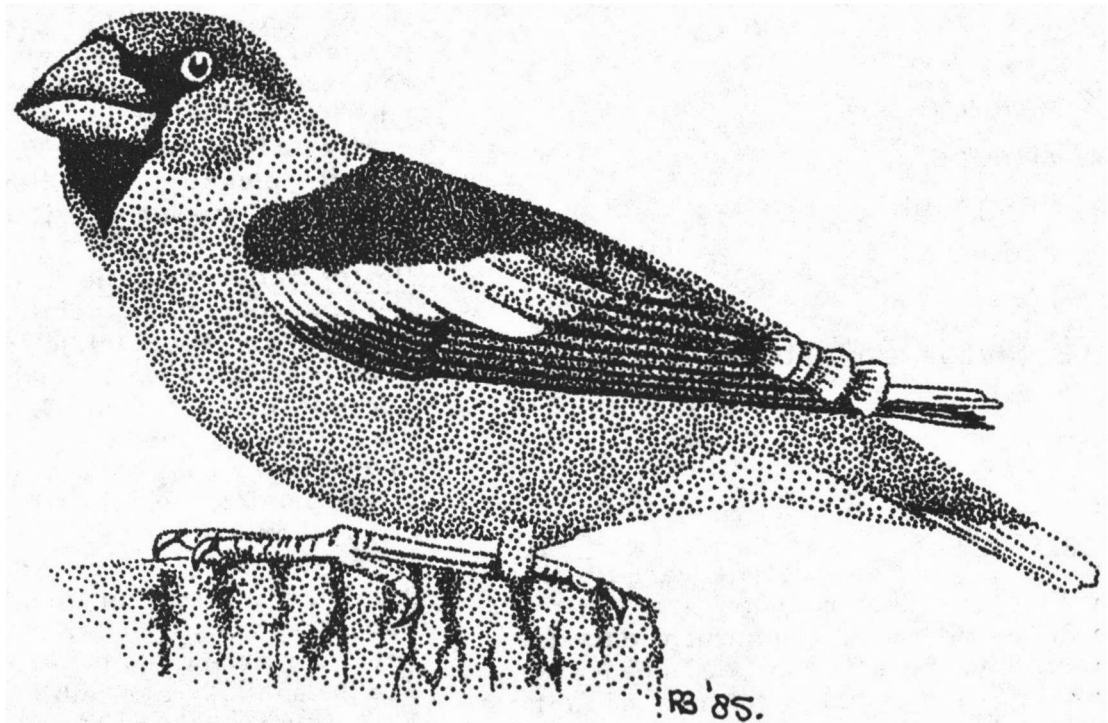
Winterwaarnemingen van appelvinken in Haren

Alco van Klinken

Inleiding

De appelvink is voor veel groningse vogelaars een onbekende soort. Hij komt hier niet veel voor en het is een onopvallende vogel. De broedvogelatlas laat zien dat hij weinig in de provincie broedt, Vogels van Groningen zegt dat hij in de winter in klein aantal voorkomt, waarbij vooral plantsoenen, parken en dorpsuinen als favoriet genoemd worden. Doordat de appelvink onopvallend en waakzaam is valt het niet mee de soort goed te leren kennen.

Het was dan ook meer geluk dan wijsheid toen in 1980 ontdekt werd dat zich op 50 meter afstand van een huis vol vogelaars appelvinken ophielden. Na deze ontdekking zijn ze in de loop van de tijd regelmatig waargenomen, meestal enkele exemplaren, maximaal 7 (in 1985). Hieronder zal over de observaties het een en ander verteld worden, waarbij getracht zal worden deze in een breder kader te plaatsen.

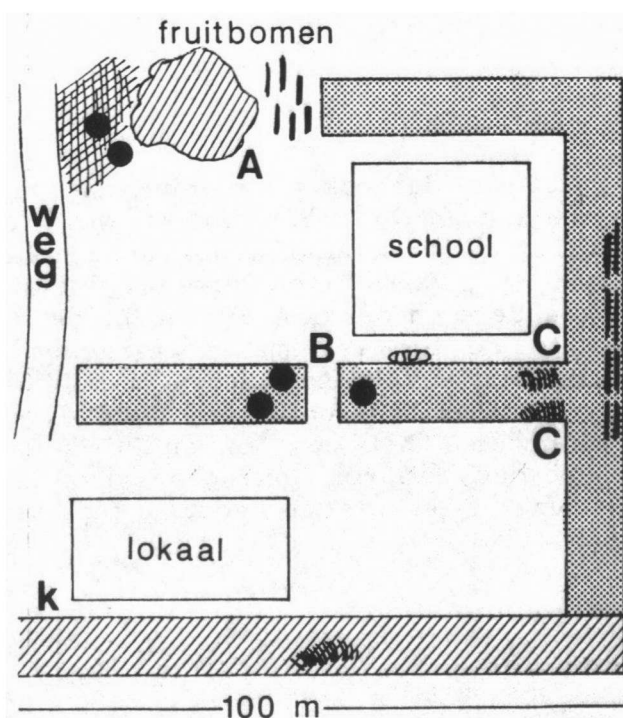

De situatie (zie schets)

De begroeiing waarin appelvinken zich ophouden is niet opvallend, doch zeer gevarieerd. Er zijn hogere bomen zoals eiken, esdoorns en wilgen, zaaddragende bomen als esdoorns, essen en haagbeuken, besdragende struiken-meidoorns, rozebottels en sleedoorns- en verder in de omringende tuinen een aantal oude vruchtbomen.

Bij het waarnemen speelden de volgende vragen door het hoofd:

1. waarom zitten de appelvinken juist daar en komen ze niet in een tuin 50 meter verderop?
2. waarom zijn ze er in sommige jaren niet en in andere wel?
3. waarom zijn ze zo onopvallend?

- hoge boom
- /// meidoorn
- ||| sleedoorn
- ⊖ haagbeuk
- ⊖ esdoorn
- k kerseboom

A,B,C: favourite plaatsen

De terreinkeus

De schets geeft aan dat de variatie in mogelijke voedselbronnen erg groot is. Er is vooral waargenomen dat de appelvinken bessen van de sleedoorn 'plukten' en een halve tot één minuut de pit rolden, die vervolgens bezweek met een luide 'knap'. Ook is gezien hoe zaaddozen van haagbeuk en esdoorns geplukt en gekraakt werden. Tenslotte werden knoppen van esdoorns ook verorberd. In '80/'81 is het verorberen van meidoornzaden waargenomen. Onder een kersenboom in de buurt, waar de kersen zijn afgevallen en weggerot zodat de pitten overbleven, liggen halve zaadwanden: ook appelvinkenwerk?

In de meeste gevallen foerageren de appelvinken tussen afgevallen blade-

ren op de grond. Ze zijn dan erg moeilijk te ontdekken en het is niet mogelijk te zien wat ze daar zoeken. Het is echter aannemelijk dat ze er afgewaaiden zaden en bessen zoeken, temeer daar ze onder die struiken foerageren waar ze etend ook in te zien zijn. Er is dus waarschijnlijk geen verschil in voedsel wat ze van de bodem halen of wat ze in de struiken eten.

Maar waarom ze juist daar zitten en niet elders, lijkt verband te houden met het rijke aanbod van de relatief grote voedsleenheden waarop de appelvink gespecialiseerd is (zie zijn grote snavel).

Hoewel ze er in de jaren '80/'81 konstant aanwezig zijn variëren de aantallen. Ook is er zo nu en dan een af-of aanvliegende vogel waargenomen, zodat we mogen aannemen dat er meer van dergelijke overwinteringsplaatsen in de omgeving zijn. Die zouden ook gekarakteriseerd kunnen zijn door een groot variabel aanbod van geschikt voedsel. Berichten van andere plekken: de Hortus en het Sterrebos, passen in dit beeld.

Het optreden door de jaren heen

Het feit dat de appelvinken niet elk jaar op 'het sportveldje' zitten kan op twee manieren verklaard worden: of veranderingen ter plekke zijn de oorzaak (zoals snoeien of variatie in voedselaanbod), of het optreden van de appelvink zelf heeft een invasieachtig karakter.

In beide jaren dat ze kontinu aanwezig waren, werd ter plaatse weinig of niet gesnoeid. Dat kan de aanwezigheid verklaren; het verband met het voedselaanbod is moeilijk na te gaan. Een invasieachtig karakter van het optreden is voor ons gebied het beste na te gaan aan de hand van de waarnemingenrubriek van De Grauwe Gors; hoewel dit overzicht verre van volledig zal zijn geeft het allicht een indicatie (zie tabel). De gegevens sluiten wisselvalligheid van het voorkomen niet uit.

Gerapporteerde appelvinken in Helpman (Gron.) en Haren.

winter	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86
aantal	0	0	9	0	12	0	13+

Wanneer ze waargenomen worden, is het aantal steeds iets hoger: een maat voor toenemende herkenning?

De verborgen leefwijze

Appelvinken staan terecht bekend als schuwe, waakzame vogels. Ook al ben je er bewust op uit om ze ongezien te bespieden, dan nog zullen zij jou vaker als eerste zien dan andersom. Hun reactie bestaat uit wegvliegen, of, als de verstoring tijdelijk is (bijv. passerende mensen of een overvliegende sperwer) kunnen ze nog minutenlang rond zitten te kijken op een zitplaats in een hogere boom. Deze waakzaamheid maakt de kans op een toevallige ontmoeting nogal klein. Maar zelfs als er gericht naar wordt gezocht is het waarnemen moeilijk. Het geluid bestaat uit twee soorten roepjes: een dun 'srieie' wat op het 'srieie' van de merel lijkt maar dat dunner en doordringender is, en een 't-pit' dat nogal explosief is, maar verward kan worden met de roep van een roodborst.

Hoe kan het nu dat ze toch in een vrij drukke bebouwde kom als die van Haren zitten? Bij 'het sportveldje' passen ze bij verstoring (vaak sportende kinderen of hondenuitlaters) de taktiek toe van stuivertje verwisselen: binnen het gebied hebben ze de keus tussen drie favoriete plekken A, B en C; bij verstoring op plek A vliegen ze naar plek B enzovoort. Deze taktiek geeft hun de mogelijkheid binnen het gebied te blijven.

Wanneer de appelvink door meer mensen opgemerkt wordt, zullen zeker meer geschikte plaatsen te vinden zijn. Dan zal deze dikkerd z'n zorgvuldig afgeschermdde privacy voor iets meer mensen moeten openbaren, maar de waarnemer moet er wel moeite voor doen en dat maakt deze soort tot onderwerp voor fijnproevers, anders dan kraaien, knobbelzwanen, meeuwen of ander voer voor zwart-wit-kijkers.